ПАСТДАРҒОМ ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИ Ўзбекистон Республикаси номидан

Хал қилув қарори

25.03.2024 йил

Пастдарғом тумани

Пастдарғом туманлараро иқтисодий суди, судья Л.Асатов раислигида, судья ёрдамчиси Э.Бойзоков суд мажлиси котиблигида, Ўзбекистон Савдосаноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармасининг даъвогар — «Самандар Қаршиев замини» фермер хўжалиги (бундан буён матнда ф/х деб юритилади) манфаатида жавобгар — «Самарқанд камалак инвест текстил» масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда МЧЖ деб юритилади)га нисбатан берган даъво аризаси бўйича ишни, суд биносида, очик суд мажлиси мухокамасида, даъвогар вакили А.Қаршиев (рахбар), Савдо-саноат палатаси вакили З.Норпулатов (ишончнома асосида), жавобгар вакили Ж.Умаров (ишончнома асосида)лар иштирокида кўриб, куйидагиларни,—

аниклади:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармаси даъвогар — «Самандар Қаршиев замини» ф/х манфаатида жавобгар — «Самарқанд камалак инвест текстил» МЧЖга нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан даъвогар фойдасига 719 681 709 сўм асосий қарз, 155 450 880 сўм пеня ва 34 000 сўм почта харажатларини ундиришни сўраган.

Суд мажлиси мухокамасида иштирок этган даъвогар вакили судга даъво талабининг 531 681 709 сўм асосий қарз ундириш қисми ва 61 450 880 сўм пеня ундириш қисмидан воз кечиш тўғрисидаги аризани такдим этиб, даъвони қўллаб-қувватлаб, иш бўйича тушунтириш беришиб, даъвогар аризасидаги 719 681 709 асосий ундириш талабининг сўм қарз 531 681 709 сўм қисмидан, 155 450 880 сўм пеня ундириш талабининг 61 450 880 сўм қисмидан воз кечганлигини баён қилиб, даъвони қисман каноатлантиришни сўради.

Суд мажлиси мухокамасида иштирок этган Савдо-саноат палатаси вакили даъвони кўллаб-кувватлаб, иш бўйича тушунтириш бериб, даъвони кисман каноатлантиришни сўради.

Суд мажлиси муҳокамасида иштирок этган жавобгар вакили иш бўйича тушунтириш бериб, даъвони қисман қаноатлантиришни сўради.

Суд ишдаги ҳужжатларни ўрганиб, далилларга баҳо бериб, даъвогар, Савдо-саноат палатаси ва жавобгар вакиллари тушунтиришини тинглаб, қуйидагиларга мувофиқ даъвони қисман қаноатлантиришни лозим деб топди.

Ишдаги хужжатлардан ва суд жараёнида аникланишича, «Самандар Қаршиев замини» ф/х (Хўжалик) ва «Самарқанд камалак инвест текстил» МЧЖ (Буюртмачи) ўртасида 05.08.2022 йилда пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича 123-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра «Хўжалик» ўзининг 2022 йил "Агротехнологик" харита" (бизнес-режаси)га асосан 33 гектар ер майдонидан «Бухоро-102» навли, 95,7 тонна пахта хом ашёсини «Буюртмачи»га етказиб

бериши, «Буюртмачи» эса ушбу махсулотни қабул қилишб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган. Шартномага асосан даъвогар томонидан жавобгарга 1 089 362 819 сўмлик 112 322 кг пахта хом ашёси топширилган.

Жавобгар томонидан даъвогарга топширилган пахта хом ашёси ҳақи қисман тўланиб, қолган 719 681 709 сўм ҳақи тўлаб берилмаган.

Натижада жавобгарнинг даъвогар олдида 719 681 709 сўм қарзи вужудга келган.

Даъвогар томонидан 02.02.2024 йилда жавобгарга талабнома ва огохлантириш хати юборилиб, уларда 719 681 709 сўм асосий қарз ва 359 840 854 сўм пеняни 5 кунлик муддатда тўлаб бериш сўралган, лекин даъвогарнинг талабномаси ва огохлантириш хати жавобгар томонидан ижросиз қолдирилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганда эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак;

333-моддасига мувофик қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради;

437-моддасига биноан махсулот етказиб бериш шартномасига мувофик тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган махсулот етказиб берувчи — сотувчи шартлашилган муддатда ёки муддатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий мақсадларда, рўзғорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади;

465-моддасига кўра контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Жавобгар — «Самарқанд камалак инвест текстил» МЧЖ даъвогар — «Самандар Қаршиев замини» ф/хга 719 681 709 сўм асосий қарзни тўламай, қонун нормаси ва шартнома шартларини бузган.

Жавобгарнинг даъвогар олдидаги 719 681 709 сўм қарзи ишдаги ҳужжатлар билан тасдиқланади.

Шунингдек, даъво аризасида жавобгардан даъвогар фойдасига 155 450 880 сўм микдорида пеня ундириш сўралган.

Шартноманинг 5.4-бандида жавобгар даъвогарга муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи миқдорида, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортик бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Аммо даъвогар вакили томонидан судга такдим этилган аризада даъво аризасидаги 719 681 709 сўм асосий қарзнинг 531 681 709 сўм асосий қарзундириш қисми ва 155 450 880 сўм пенянинг 61 450 880 сўм кисмидан даъвогар воз кечганлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессал кодекси 107-моддаси 8-бандига мувофик даъвогарнинг манфаатларини кўзлаб прокурор, давлат органи ва бошқа шахс томонидан тақдим этилган даъводан даъвогар воз кечган бўлса, суд даъво аризаси кўрмасдан қолдиради, 108-моддасига биноан даъво аризасини кўрмасдан қолдириш тўгрисида суд ажрим чиқаради. Суд ажримида ишта иштирок этувчи шахслар ўртасида суд харажатларини тақсимлаш тўгрисидаги, давлат божини бюджетдан қайтариш ҳақидаги масалалар ҳал қилиниши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодекси 326-моддасига кўра, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши керак. Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Суд, жавобгар — «Самарқанд камалак инвест текстил» МЧЖнинг тадбиркорлик фаолияти субъекти эканлиги боис, унинг мулкий манфаатларини эътиборга олиб, 94 000 000 сўм пеняни 18 800 000 сўмгача камайтиришни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддасига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади. Давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар томонидан юридик шахслар ва фуқароларнинг манфаатларини кўзлаб тақдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган тақдирда, давлат божи манфаатлари кўзланиб даъво тақдим этилган шахслардан даъво талабларининг қаноатлантирилиши рад этилган қисмига мутаносиб равишда ундирилади.

Бундай холатда, суд, ишдаги хужжатларни ўрганиб, даъвогар, Савдосаноат палатаси ва жавобгар вакиллари тушунтиришини эшитиб, далилларга хукукий бахо бериб, даъвони кисман каноатлантиришни, жавобгар — «Самарканд камалак инвест текстил» МЧЖ хисобидан даъвогар — «Самандар Каршиев замини» ф/х фойдасига 188 000 000 сўм асосий карз, 18 800 000 сўм пеня ва 34 000 сўм почта харажатлари ундиришни, даъвонинг 531 681 709 сўм асосий карз ва 61 450 880 сўм пеня ундириш кисмларини кўрмасдан колдиришни, пенянинг колган кисмини каноатлантиришни рад этишни, давлат божини даъвогар ва жавобгар ўртасида таксимлаб, даъвогар хисобидан 11 862 651,78 сўм, жавобгардан 5 640 000 сўм давлат божини ундиришни лозим деб топди.

Юқорида баён этилганларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 107-108,118,176-179,186-моддаларига амал қилиб,—

қарор қилди:

Жавобгар — «Самарқанд камалак инвест текстил» МЧЖ хисобидан даъвогар — «Самандар Қаршиев замини» ф/х фойдасига 188 000 000 сўм асосий қарз, 18 800 000 сўм пеня ва 34 000 сўм почта харажатлари ундирилсин.

Даъвонинг 531 681 709 сўм асосий қарз ва 61 450 880 сўм пеня ундириш қисмлари кўрмасдан қолдирилсин.

Пенянинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъвогар – «Самандар Қаршиев замини» ф/х хисобидан республика бюджетига 11 862 651,78 сўм давлат божи ундирилсин.

Жавобгар — «Самарқанд камалак инвест текстил» МЧЖ ҳисобидан республика бюджетига 5 640 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақалари берилсин.

Хал қилув қароридан норози бўлган томон бир ой муддатда шу суд орқали Самарқанд вилоят судига апелляция тартибида шикоят беришга (протест келтиришга) ҳақли.

Раислик қилувчи

Л.Асатов

